

**JIRÍ HOMOLÁČ, PETR MAREŠ, JANA HOFFMANNOVÁ,
LUCIE JÍLKOVÁ, JAKUB KOPECKÝ, KAMILA MRÁZKOVÁ (2022):
MÍŠENÍ ŽÁNŘŮ, STYLŮ A DISKURZŮ V INTERNETOVÉ KOMUNIKACI**

Praha: Academia

Marie Čechová

ABSTRAKT:

Recenze posuzuje knihu *Míšení žánrů, stylů a diskurzů v internetové komunikaci*, zaměřenou na šest vybraných témat internetové komunikace. Sepsala ji šestice autorů. Po úvodních slovech, mj. charakterizujících obsah knihy, se nejprve vymezují pojmy a poté se představuje smíšený charakter internetových komunikátů zabývajících se recenzemi a komentáři k filmům, sportovními přenosy, twitterovými profily institucí, vlogy o veřejném dění. Mezi předposlední a poslední téma je vložen pasus o twitterových zdvořilostních normách.

KLÍČOVÁ SLOVA:

Internet, komunikace, twitter, recenze, online přenosy, twitterové profily, youtubeři, vlogy, zdvořilostní normy

ABSTRACT:

This article reviews the book *Míšení žánrů, stylů a diskurzů v internetové komunikaci* (Mixing genres, style, and discourse in internet communication; Prague: Academia, 2022) by Jiří Homoláč, Petr Mareš, Jana Hoffmannová, Lucie Jílková, Jakub Kopecký, and Kamila Mrázková, in which the six authors focus on six different topics concerning communication on the internet. In addition to defining the terminology related to the subject, the book presents the mixed nature of internet communication, drawing from film reviews, sportscasts, Twitter profiles of institutions, and vlogs of public events. The book even includes a section Twitter etiquette.

KEYWORDS:

Internet communication, Online etiquette, Online sportscasts, Twitter profiles, Twitter reviews, Vlogs, Youtuber

Šest autorů — Jiří Homoláč, Petr Mareš, Jana Hoffmannová, Lucie Jílková, Jakub Kopecký, Kamila Mrázková — sepsalo rozsáhlou publikaci (o 375 stranách, z toho vlastní text monografie obnáší 312 stran) s aktuální tematikou, která může zajímat jak pokročilé uživatele internetu, tak nezasvěcené. Publikace přináší poučení doložené doklady z posledních čtyř let o tom, jaké možnosti komunikace, dříve nemyslitelné, poskytují elektronická média. Kniha obsahuje sedm kapitol (včetně úvodu), z toho druhá kapitola je společným dílem všech šesti zúčastněných, ostatní kapitoly napsali jednotlivci, až na kapitolu pátou, kterou vytvořila osvědčená autorská dvojice (K. Mrázková — J. Homoláč). Všichni zúčastnění jsou pracovníky ÚJČ AV, kromě Petra Mareše, který je z FF UK.

1. Úvod (Petr Mareš)
2. Internetová komunikace: charakteristické rysy a prostředky (kolektiv všech šesti autorů)

3. Recenze a komentáře. Texty o filmu v digitální sféře (Petr Mareš)
4. Žánr online sportovních přenosů (Jana Hoffmannová)
5. Twitterové profily českých institucí (Kamila Mrázková — Jiří Homoláč)
6. Zdvořilostní normy na českém Twiteru (Kamila Mrázková)
7. Youtubeři jako publicisté: Vlogy o veřejném dění (Jakub Kopecký)

Po uvedení do problematiky a stručném postižení tendencí v této oblasti komunikace se podává přehledný obsah monografie (P. Mareš). Následuje celková charakteristika internetové komunikace s vytčením jejích charakteristických rysů (jako je hypertextovost a interaktivita, dále multimodalita). Tato rozsáhlá kapitola (o 107 stranách) s podrobným popisem stavu předjímá ostatní části knihy. Po dalších čtyřech rozdílně rozsáhlých a obsáhlých kapitolách, věnovaných vybraným žánrům, normám a autorům, následuje jen jednostránkový závěr.

V obecně pojaté druhé kapitole je zvláště užitečná partie o využití technických možností internetové komunikace. Tato kapitola mj. seznamuje čtenáře s používanými termíny-pojmy (jako *hashtag*, spojení znaku se slovem nebo více slovy, *screen-shoty*, snímky obrazovky jiných textů, *podcasty*, volně dostupné audiosoubory, *lajkování*, zviditelnění čtenářovy reakce na text, *gify*, obrázky představující pohyb, jenž se stále opakuje), a tak se i čtenář nezvyklý pohybovat se v dané oblasti může v knize dobře orientovat. Kniha je proto vhodná i pro čtenáře laiky, pro učitele a pro využití ve výuce, zvláště proto, že mládeži je tato komunikace vlastní, přitom jí nebyla ve škole věnována soustavná pozornost. Autoři se zaměřují i na emotikony, na jejich funkci (intezifikací, humorná, ironická...) a samozřejmě na jazykovou a stylovou heterogenost internetové komunikace. Sledují se v ní prostředky příznačné pro mluvenou a psanou češtinu a oscilace textů mezi nimi. Tato část těsně navazuje na poslední knihy autorských kolektivů vedených Janou Hoffmannovou.

Na rozdíl od knihy zpracované obdobným kolektivem (Hoffmannová, Homoláč, Chvalovská, Jílková, Kaderka, Mareš, Mrázková) *Stylistika mluvené a psané češtiny* (Hoffmannová a kol. 2016) nemají všechny kapitoly předem určenou výstavbu, takže stereotypnost jí vytýkat nebudeme (srov. její recenzi Čechová 2017). Avšak i tady připomeneme způsob prezentace, někdy rozvleklé, s opakováním již sděleného a s množstvím, někdy až nadměrným, příkladů přesahujícím v jednotlivých případech i celou stránku. Jejichž výčet může vést netrpělivého čtenáře k tomu, že je bude přeskakovat. Ale to neplatí o všech kapitolách — i tím se od sebe liší.

Je poněkud zvláštní, že se po základní informační kapitole začíná statí o recenzích a komentářích k filmům (48 stran), jež nepovažuji za ústřední téma internetové komunikace. Autor poukazuje na zaměňování obou pojmů, on sám vymezuje význam, ve kterém jich užívá. Představuje filmy, jejichž recenze byly analyzovány, srovnává recenze ve specializovaných časopisech, recenze novinové a recenze na webových stránkách, předvádí ukázky textů a rozebírá je. Vysledoval určité tendence odlišující tištěné a internetové texty: V tištěných se uplatňuje hlavně popis a interpretace filmu, na internetu převažuje hodnocení pohybující se v opozicích. S tím koresponduje i emocionálně zabarvené vyjadřování v nich, vázané na emocionální prožitek autora.

Následující kapitola (o 48 stranách) zaměřená na online sportovní přenosy je zajímavá mj. tím, že ji zpracovala s velkým porozuměním i pro sporty tzv. muž-

ské (např. fotbal) právě žena, Jana Hoffmannová. Nepochybně mnohé poznatky z této oblasti získala od svého muže, jenž byl úspěšným fotbalistou. Všimla si jak obsahové a řečové stránky online přenosů, oscilujících mezi zprávou a reportáží, s funkcí informační, ale i zábavnou, mezi stylem publicistickým a stylem běžné, každodenní komunikace. To je ostatně vlastní tomuto druhu komunikace, z hlediska komunikačních sfér jde o symbiózu sportovní a mediální sféry. Hoffmannová charakterizovala funkční a pragmatickou stránku textů, zaznamenávala pohyb ve slovní zásobě, v tvoření slov, v syntaxi i ve výstavbě textu, postihovala i další momenty příznačné pro tyto přenosy, zahrnující i jejich příjemce (sledující současně i televizní přenosy). Ukázala dehonestující reakce fanoušků, jazykovou komiku a ironizaci. Vyzdvihují propojení obou linií komunikace: oficiálních internetových přenosů a reakcí fanoušků. Na rozdíl od ostatních se J. Hoffmannová vyrovnává i se vztahem k politice.

Rozsáhlá kapitola (60 stran) pojednává o twitterových profilech českých institucí — proč se píše: českých? Jiné asi nepřicházejí v úvahu (totéž i v názvu následující kapitoly). Právem se zdůrazňují odlišnosti této sféry od ostatních v knize probíraných sfér, její závaznost a performativnost: ovlivňovat jednání adresáta, totiž její funkci konativní a referenční, asymetrii mezi účastníky komunikace. Oprávněně se v této komunikační sféře poukazuje na stereotypnost (viz i kap. Administrativní styl /Čechová 2016/), na relativně stabilní složky, ty se vyčísľují. Poukazuje se na převládající jednosměrnost této komunikace, protože v ní jde často o předpisy, pokyny, informace pro příjemce, jejichž reakce se nepředpokládá, není ovšem vyloučena. Stejně jako v dalších kapitolách jsou uváděny typické prostředky a postupy, ojediněle jsou zde kolokvialismy a expresivní výrazy, převažuje spisovnost. Svá tvrzení dokládají autoři analýzou profilů Ministerstva kultury ČR, FF UK, Národní knihovny ČR a srovnávají zjištění s charakterem profilu Městské policie Pardubice. Zde se autoři místo k míšení přiklání (myslím právem) k souvýtysku žánrů.

Dvě poslední kapitoly jsou v porovnání s předchozími stručnější. Předposlední (o 17 stranách) věčně shrnuje zásady zdvořilosti jako univerzálního jevu, nezabývá se tedy na rozdíl od ostatních celkovým charakterem některého typu internetové komunikace, ale soustřeďuje se na twitterové normy při oslovení, tykání a vykání. Autorka konstatuje, že uživatelé vcelku reflektují normy zdvořilého jednání, ale mísí formy offline a online. Jejich zkušenosti se v této oblasti kryjí s mými, a to včetně názoru na oslovení spojením *pane* + nominativ příjmení, pokládá je za bezpříznakové. Tady bych dodala, že některá příjmení se vokativu přímo „brání“, např. příjmení vzniklá ze jmén zvířat jako *pane Brabče*. Jen ještě připomenu vedle zaniklého/zanikajícího onikání i onkání. Mohlo být zřetelněji odlišeno historické onikání jako uctivé obracení se na výše postavenou osobu a pozdější ironické užívání tohoto způsobu kontaktu. Onkání pak byl způsob oslovení (stojící mezi vykáním a tykáním) volený pro mladší nebo níže postavené osoby, jimž mluvčí už nechtěl tykat, ale také ještě nechtěl vykat (viz Čechová a kol. 2011: 172–173, blíže o tom in Užití kategorie osoby jako výraz nadřazenosti, nebo sounáležitosti? /Čechová 2012: 62–70/).

Tato kapitola poněkud se svou tematikou i způsobem zpracování od ostatních odlišuje, proto by mohla být raději hned za obecnou kapitolou (druhou), nebo až za ostatními, tedy zařazena jako kapitola sedmá.

Poslední kapitola o youtuberech jako publicistech se zaměřením na vlogy (videoblogy) o veřejném dění úsporně (na 18 stranách doplněných bohatým obrázkovým materiálem) a výstižně charakterizuje tuto komunikaci z různých úhlů pohledu. Zdůrazňuje její autenticitu a nenucenost, neformálnost (komunikačního prostředí i užívaných prostředků), poukazuje na její funkce, vedle informativní (snad lépe informační) a zábavné, jež jsou společné i ostatním formám, performativní (viz např. i institucionální komunikaci), jmenuje i edukativní (edukační).

Těchto šest kapitol, pomineme-li úvod, se zaměřilo na několik internetových „žánrů, stylů a diskurzů“. Můžeme se ptát, proč právě na ně, a ne na některé jiné. Nepochybně to souvisí i s osobní orientací účastníků, např. Petr Mareš se od počátku své odborné činnosti specializuje na filmovou tvorbu, o motivaci Jany Hoffmannové jsme uvažovali už výše.

Nejen z bohatého dokladového materiálu v této publikaci, ale i na základě vlastních zkušeností lze konstatovat splyvání oficiální a neoficinální komunikace, její zhrubění, tíhnutí k vulgárnosti. To jsme ostatně konstatovali už při posuzování předchozí kolektivní publikace *Syntax mluvené češtiny* (Hoffmannová a kol. 2019, viz také recenzi Čechová 2020), na níž se podílela i většina autorů zde zúčastněných; kniha tuto syntax opakovaně označuje právem jako chaotickou, pokleslou a vágní. Totéž lze konstatovat i o syntaxi mnohých projevů internetových, až na některé institucionální. Zřetelná je celková tendence k neformálnosti, i zde nacházíme rysy psané mluvnosti. Nekultivovanost mnohých mluvčích se projevuje nezáměrným opakováním, přebujelým užíváním diskurzivních markerů, výplňkových slov, a jak jsme podotkli zvýše, mnohými vulgarismy.

Název knihy předem signalizuje co do formy smíšený charakter internetové komunikace. Autoři se proto nepokoušejí o objasnění v názvu užitých pojmů, nepochybně to nepovažovali za podstatné.

Kniha má všechny náležitosti odborné publikace, obsahuje nejen obsáhlý seznam literatury (o 17 stranách), stručné resumé a věcný a jmenný rejstřík, ale i obsáhlý seznam pramenů (na 16 stranách) včetně komentářů na Česko-Slovenské filmové databázi (na 16 stranách). Ocenění zaslouží i grafická stránka publikace: dobře jsou odstíněny druhy textů i s využitím emotikonů, obrázkový materiál účelně doplňuje verbální text, je však využit v jednotlivých kapitolách nestejněměrně (asi podle potřeby i vkusu jednotlivých autorů), stejně tak tučné písmo u klíčových slov uvnitř textu (je to výhodné z hlediska čtenářského komfortu). Také po stránce jazykové i stylizační je text na velmi dobré úrovni, je téměř bez nedostatků. Nechci jako hnidopich vypisovat jednotlivosti, připomenu jen termíny přenesený význam, přičestí minulé činné, frazeologismy, tj. termíny už opuštěné, nebo v odborné metařeči hovorový tvar instrumentálu (svoji, s. 237) a chybné údaje (v obsahu místo s. 360 uvedena s. 309, ve věcném rejstříku na s. 365 místo s. 217 strana 218). Jako zajímavost lze uvést, že autoři vesměs na místě dříve jedině náležitě užívaného vymezení zájmena *sám/samý* vždy volí adjektivum *samotný*, s původním významem, osamocený, osamělý, takže už významy těchto slov neodlišují. Další zvláštností je, že se v některých kapitolách autor představuje v 1. osobě singuláru, mluví za sebe a o sobě (Hoffmannová a Mrázková) na rozdíl od jiných.

BIBLIOGRAFIE:

- Čechová, M. (2012): *Řeč o řeči*. Praha: Academia.
- Čechová, M. (2016): *Administrativní styl* (heslo), in: Karlík, P. — Nekula, M. — Pleskalová, J. (eds.), *Nový encyklopedický slovník češtiny*, Praha: NLN. [online] [cit. 2022-09-22]. Dostupné také z www: <[https://www.czechency.org/slovník/ADMINISTRATIVNÍ STYL](https://www.czechency.org/slovník/ADMINISTRATIVNÍ_STYL)>.
- Čechová, M. (2017): *Stylistika mluvené a psané češtiny? Nová čeština doma a ve světě*, 2017(2), s. 10–13.
- Čechová, M. (2020): *Syntax mluvené češtiny. Nová čeština doma a ve světě*, 2020(1), s. 13–18.
- Čechová, M. a kol. (2011): *Čeština — řeč a jazyk*. Praha: SPN.
- Hoffmannová, J. a kol. (2016): *Stylistika mluvené a psané češtiny*. Praha: Academia.
- Hoffmannová, J. a kol. (2019): *Syntax mluvené češtiny*. Praha: Academia.

